

NORM KADRO ÇÖZÜM MÜ?

Öretmenlerin dengesiz dağılımı, Türkiye'nin önemli bir sorunudur. Her iktidarın çözeceğini savunduğu ve bir türlü çözemediği bir sorun...

Belirli bölgelerde, illerde ve ilçelerde öğretmen yoğunlaşmasını azaltmanın yolu belli: Kamuoyunun "torpil" dediği kayırmacılığı ortadan kaldırmak... Her halde siyasal iktidarların kayırmacılıktan vazgeçmeleri çok zor, belki de olanaksız. Sorun, bu nedenle çözümsüz görünüyor.

Somut Girişimler

Yıllarca tanık olduğumuz söylemler bu iktidar döneminde de sık sık duyuluyor: Dengesiz öğretmen dağılımına son verilecek. Öğretmenlerin yoğun olduğu yerlerde "seyrekleştirme" yapılacak. Böylece kimi bölge, il ve ilçelerde öğretmensizlik yüzünden derslerin boş geçmesine, sınıfların öğretmensiz kalmasına, okulların kapanmasına göz yumulmayacak. Öğretmen atamalarında nesnellik sağlanacak, yansız davranılacak. Ayrımcılık yapılmayacak.

Duya duya kanıksadığımız bu savların "sözde" kalmaması için son yıllarda bir dizi somut girişim yapıldığına tanık oluyoruz. Girişimlerin en önemlisiusal boyutta olanıdır. 3797 Sayılı Yasa'nın 62. maddesinde 4359 Sayılı Yasa ile değişiklik yapılmıştır. Değişiklik, Milli Eğitim Bakanlığı'na özgülenmiş (tahsis edilmiş) kadroların kullanılma yöntemiyle ilgilidir.

Söz konusu değişikliğe göre, Milli Eğitim Bakanlığı'na özgülenmiş serbest kadrolar merkez ve taşra birimleri, öğretmen kadroları ise branş temelinde, okul ve kurumlar arasında dağıtılacaktır. Dağıtım, norm kadro sayılarının saptandığı yönetmeliğe uygun biçimde yapılacaktır. Yasanın, dağıtım cetvellerinin vizesine ilişkin yöntem ve kuralların ayrıca belirtmesini öngördüğü bu yönetmelik, Milli Eğitim Bakanlığı ile Devlet Personel Başkanlığı'nca hazırlanacaktır. Norm kadro sayısının değişmesi dışında kadroların dağılımı değiştirilemeyecektir.

Okul ve kurumların öğretmenleri ile yöneticilerinin kadrolarının önceden saptanması, somut bir amaca yöneliktir. Belli bir kuruma, kurumun norm kadro sayısını aşan atama yapılmaması, boş kadro bulunup bulunmadığının kolayca saptanabilmesi, öylelikle kimi kurumların öğretmensiz ve yöneticisiz kalmasının önlenmesi. Belli bir kuruma yeter sayıda az ya da çok öğretmen ve yönetici atanmasının zorlaştırılması. Gereğinden az ya da çok atamaların hemen göze çarpmasının sağlanması. Böylece öğretmen ve yönetici

atamalarında "denge"lerin göz ardı edilmesi olasılığının (tümüyle ortadan kaldırılamasa bile) zayıflatılması. Belirli il ya da ilçelerde, yöneticilerin yoğunlaşmasından doğan sorunların ortadan kaldırılması, hiç olmazsa azaltılması... Bu amaçlar gerçekleştirilebilir, atamalarda göz önünde bulundurulması gerekli önceliklere de uyulursa, ayrımcılık savları da dayanaksız bırakılabilirdi.

Norm kadrolara ilişkin yönetmelik

Norm kadro uygulamasının amacına ulaşması için hem yasanın, hem de ona bağlı olarak çıkarılacak yönetmeliğin öncelikle iyi hazırlanması, daha sonra ödünsüz uygulanması gerekir. Bir düzenlemenin iyi hazırlanması ise, demokratik katılım süreçlerinin çok iyi işletilmesi ile olanaklıdır. Oysa Milli Eğitim Bakanlığı, norm kadro uygulamasına ilişkin yasa ve yönetmeliğin hazırlık aşamalarında eğitim emekçilerinin ve onların en büyük örgütlü gücü olan Eğitim Sen'in katılımına olanak tanımamıştır. Buna karşın Eğitim Sen, kendisine yakışır bir sorumluluk duygusu ile "Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumların Yönetici ve Öğretmenlerinin Norm Kadrolarına İlişkin Yönetmelik" hakkındaki değerlendirmelerini bir yazı ile Bakanlığa ulaştırmıştır. Bakanlık, bu yazıya bir yanıt göndermiştir. Adını verdiğimiz yönetmeliğin kimi yönlerine ilişkin Eğitim Sen tarafından yapılan değerlendirmelerin, bu değerlendirmelerin bir bölümüne Bakanlığın yaklaşma biçiminin kamuoyu ile, özellikle de eğitim emekçileriyle paylaşılmasında yarar vardır.

Yasal dayanağı ile çelişen yönetmelik

3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu'nun 4359 sayılı Yasa ile değişik 62. maddesi, norm kadrolarına ilişkin yönetmeliğin yasal dayanağıdır. Anayasa (m. 124/1), yasaların uygulanmasını sağlamak üzere yönetmeliklerin çıkarılmasına izin vermektedir. Yasa ile çelişen bir yönetmelik, yasanın uygulanmasını sağlama işlevini yerine getiremez. 3797 sayılı Yasa'nın değişik 62. maddesine göre, "Milli Eğitim Bakanlığı'na tahsis edilmiş serbest kadrolar; Milli Eğitim Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı'nca birlikte hazırlanacak norm kadro sayılarının tespit edildiği yönetmeliğe uygun olarak merkez ve taşra birimleri, öğretmen kadroları ise branşlar bazında

okul ve kurumlar itibarıyla dağıtılır. (...)" Görülüyor ki yasa, çıkarılacak yönetmelikle kadroların "merkez ve taşra birimleri... itibarıyla..." dağıtımının düzenlenmesini öngörmüştür. Oysa, yukarıda adı geçen ve yazının bundan sonraki bölümlerinde NKY kısaltması ile anılacak olan yönetmelik, salt "... örgün ve yaygın eğitim kurumları ile diğer eğitim kurumlarını..." içermekte (m.2), "... merkez ve taşra birimleri"ni kapsam dışında bırakmaktadır.

Eğitim Sen'in kendisine gönderdiği 15.12.1999 gün ve 99/003/473 sayılı yazıda da yer alan bu değerlendirme karşısında Bakanlık, sessiz kalmayı yeğlemiştir.

Belli ki Bakanlık, yasanın dediğini değil, kendi bildiğini yapmıştır.

Yönetici kadrolarında ölçüt yok

NKY, müdür yardımcılarını norm kadrosu sayısının belirlenmesinde ölçüt olarak kullanılan öğrenci sayısını, değişik dereceli okullar için ayrı ayrı belirlemiştir. Bunun yadırganacak bir yönü yoktur. Ne var ki "ölçüt"lerdeki bu değişikliklerin her birinin bir gerekçesi olmalıdır. Sözgelimi, öğrenci sayısı 800 olan bir ilköğretim okulunda tek, ortaöğretim okulunda iki müdür yardımcısı norm kadrosu olacaktır. Bu duruma bir gerekçe yaratmak oldukça zor görünüyor. Varsayalım ki ilköğretim okullarını yönetmek daha kolaydır, o nedenle ilk 800 öğrenciye bir müdür yardımcısı yeter. O zaman aynı durum ikinci müdür yardımcısı için de düşünülmelidir. Başka bir söyleyişle ikinci müdür yardımcısı başına düşen öğrenci sayısı da ilköğretim okullarında (ortaöğretim okullarından) daha çok olmalıdır. Oysa, ikinci müdür yardımcısı başına düşen en çok öğrenci sayısı; ilköğretim okullarında 700, ortaöğretim okullarında 900'dür. Bu olgu, müdür yardımcılarını için norm kadro sayısı belirlenirken şu varsayımdan yola çıktığını düşündürmektedir: İlköğretim okullarında ilk 800, ortaöğretim okullarında da 600'den sonra gelen 900 öğrencinin yönetimi daha kolaydır.

Eğitim Sen, müdür yardımcılarının ilişkin norm kadrolarının saptanmasında kullanılan ve yukarıda örneklendirilen "ölçütler"deki yadırgatıcı değişkenliği anlayamadığı konusunda Bakanlık (yazılı olarak) bilgilendirmiştir. Bakanlık, bu konuda Eğitim Sen'in aydınlatılmasından kaçınmıştır.

NKY (m. 8) müdür yardımcısı norm kadro sayısına, ilköğretim okullarında üçte ortaöğretim okullarında ise dörtte dondurmuştur.

Bu sayılar, kimi okullarda yaşanabilecek beklenmedik öğrenci artışları karşısında yetersiz kalabilir. Eğitim kurumlarının fiziki kapasitelerinin genişletilmesine yönelik tasarımların üst sınırı üç ile dört arasında değişen müdür yardımcısı ile yaşama geçirilmesi kolay değildir. Öte yandan, 1501 öğrencisi olan bir ilköğretim okulu ile 5000 öğrencisi olan bir başka ilköğretim okuluna aynı sayıda (üç) müdür yardımcısı norm kadrosu vermenin mantığı yoktur. Tıpkı bunun gibi 2001 öğrencisi olan bir lise ile bunun iki katı (4002) öğrencisi olan başka bir liseye eşit sayıda müdür yardımcısı atanması, haklı bir gerekçeye dayandırılmaz.

Kimi dersler önemsiz mi?

NKY (m. 11), köy ilköğretim okullarından şube sayısı 9'un altında olanlara, Beden Eğitimi, Resim-İş ve Müzik dersi öğretmenlerinin atanabilecekleri norm kadro verilmesini engellemektedir. Oysa, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni atamayı sağlayacak norm kadro özgülenebilmesi için, aynı okullardaki şube sayısının 7 olması yeterli görülmektedir. Bu düzenlemeyi Bakanlık, üç yetenek dersinin haftada birer, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinin ise hafta da ikişer saat olması biçiminde gerekçelendirmiştir. Bakanlığa göre, dal öğretmenlerinin olmaması, söz konusu derslerin boş geçeceği anlamına gelmez. Çünkü öteki öğretmenlerden bu derslere girmek isteyenler çıkacaktır.

Bakanlığın dayandığı gerekçenin haklılık derecesini azaltan nedenlerin birkaçı şöyle özetlenebilir:

1. İncelikle, yetenek dersleri arasında sayılan Beden Eğitimi, Müzik ve Resim-İş derslerine bu alanlarda özel olarak yetiştirilmiş öğretmenlerin girmesinde eğitimsel (pedagojik) zorunluluk vardır. Bilen herkes öğretemez ama, bilmek, öğretmenin temel ve vazgeçilemez koşuludur.

2. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri, genel kültür dersleri arasında değerlendirilmektedir. Özel yetenek derslerinden sayılmamaktadır. Okuduğunu anlayabilmek, özel yetenek gerektiren Müzik, Beden Eğitimi ve Resim-İş derslerini başarıyla yürütmeye yeter, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde ise, yararlı olabilmek için, okuduğunu anlama dışında önemli bir nitelik aranmaz. Öyle ise "branş

dışı"ndan olan öğretmenlerin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerini yürütmelerinden doğabilecek sakınca, Müzik, Beden Eğitimi ve Resim-İş derslerine girmelerinden doğabilecek olan sakıncaların yanında önemsiz kalır.

3. Müzik, Resim-İş ve Beden Eğitimi öğretmenlerinin işlevleri, alanlarındaki dersleri yönetmekle sınırlı değildir. Bu öğretmenler; okuldaki törenlerin örgütlenmesinde, okulun donanımı, toplumsal ve eğitsel etkinliklerinin başarıya ulaştırılması gibi ders dışı pek çok alanlarda yaşamsal görevlerin yürütücüleridir.

4. Müzik, Beden Eğitimi ve Resim-İş derslerinin bu alanlarda özel olarak yetiştirilmemiş her öğretmen tarafından rahatlıkla yönetilebilecek ölçüde önemsiz görüldüğü dönemler, çok gerilerde kalmıştır.

439 sayılı Yasa'ya aykırı

NKY (m. 11), haftada 30 saati geçmeyen Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Yabancı Dil, İş Eğitimi, Resim-İş, Beden Eğitimi ve Müzik derslerinin her biri için bir norm kadro verilmesini öngörmektedir. Bu durum, NKY hazırlanırken, bir dal öğretmeni haftada en çok 21 saat derse girmekle yükümlü kılan 439 sayılı Yasa ile ders ücretlerine ilişkin Bakanlar Kurulu kararının göz önünde bulundurulmadığını düşündürmektedir. Bakanlık, norm kadro ölçütünün 21 saat olduğunu, ancak bu ölçünün Birinci norm kadroda pek uygulanmadığını savunmaktadır. birinci norm kadroda da 21 saat ölçütüne uyulması durumunda 22 saat ders için iki norm kadronun verilmesi gerekeceğini, bu durumun her öğretmene haftada 11 saat ders düşmesi sonucunu doğuracağını ileri süren Bakanlık, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun istekleri ile branşlarında 9 saat iki ders aldıklarına, yönetmelik hükmünün amaç boyutunda 439 sayılı Yasa ile çelişmediğine değinmektedir.

Öğretmenlerin ek ders ücreti karşılığında derse girmek istemeleri, çözemedikleri parasal sorunların ağır baskısı altında ezilmelerindedir. Ekonomik sorunları dayanılmaz boyutlara ulaşmamış hiçbir öğretmen, zorunlu olmadığı ek ders görevini yapmaz. Çünkü, aylık karşılığı derslerin ağırlığı ile ücret karşılığı derslerin ağırlığı arasında hiçbir farkın bulunmadığı, tartışmayı gerektirmeyecek ölçüde

açıktır. Buna karşın ücretle girilen derslerin parasal karşılığı, öteki derslerin parasal karşılığının dörtte biri bile değildir. Yıllardan beri sürüp giden bu çarpık durum düzeltilmedikçe, öğretmenlerin ek ders görevlerini istekle yaptıklarından söz edilemez. Çözumsuz parasal sorunları nedeniyle öğretmenlerin, yasal bakımdan zorunlu olmadıkları ek ders görevlerini yürütmeye istekli imiş gibi görünmek dışında bir seçenekleri yoktur. Buna istemek değil, istemek zorunda kalmak, istemek zorunda bırakılmak demek daha doğru olur. Sefalet düzeyindeki ücret karşılığında çalışmaya razı olma konumuna itilen öğretmenlerin haftada 30 saat ya da daha çok derse girmeleri sonucunu doğuracak "norm kadro" düzenlemeleri yapmak kolaydır. Ne var ki bu kolaylık, hukuka ve yasaya uygunluğu sağlamaya yetmemiştir. En çok haftada 21 saat derse girmek zorunda olan öğretmenlerin haftada 30 saat derse girmek zorunda oldukları varsayımına dayalı kadro dağıtımı ile, 439 sayılı Yasa açık biçimde çiğnenmiştir.

SONUÇ

İleri bir adım sayılması gereken norm kadro uygulaması, demokratik katılım olanakları dışlanarak başlamasaydı, bir bölümü bu yazıda açıklanan sakıncalarla yasaya aykırılıklardan önemli ölçüde arınacaktı. Yazık ki Bakanlık, bu olanağı kaçırmıştır. Demokratik katılımı dışlayıcı genel tavır çerçevesi içinde Eğitim Sen'in katkılarında da sırt çevrilmiştir. Oysa Anayasa ve bağlayıcılığı bulunan uluslararası antlaşma ve sözleşmeler, çalışanların kurdukları sendikaların kendilerini ilgilendiren konularda planlama, uygulama ve karar alma süreçlerine katılmalarının sağlanmasını gerektirmektedir.

NKY'nin hazırlanmasında bağlayıcı kurallara uymayı reddeden Bakanlığın, bu yönetmeliğin içerdiği kurallara uymasını beklemek, "safılık"ta aşırılığa kaçmak demektir.

Bu nedenle olağan beklenti; NKY'nin uygulanması bağlamında yapılacak girişimlerin gösterişten öteye gitmemesi özünde her şeyin "eski tas eski hamam" sözüne uygun biçimde sürmesi, eğitim örgütündeki ayrımcılığın, kayırmacılığın, ırkçı ve dinci kadrolaşmanın perçinlenmesidir.

A B (AVRUPA) (BİRLİĞİ)

10 -11 Aralık 1999'da Helsinki'de, Türkiye'nin, Avrupa Birliği'ne aday üyeliği kesinleşti.

Karara karşı ilk tepkiyi, toplantıyı izleyen Türk gazeteciler gösterdiler. Yabancıların şaşkın bakışları arasında, "Avrupa Avrupa duy sesimizi, bu gelen Türklerin ayak sesleri" sloganını atarak, "Çıktık açık alınla 36 yılda her savaştan" marşını söylediler.

Ülke içindeki ilk tepkiler ise şöyleydi: "Adaylığı aslanın ağzından aldı. Türkiye tüm hatlarıyla Avrupalı olmayı amaçlamalı." (Sinan Aygün, ATO Başkanı)

"Karar gecikmiş bir hakkın tescilidir. Bir iki sakıncalı hususu Türkiye zamanla aşacaktır. (Fuat Miras, TOBB Başkanı)

"Adaylığın kabul edilmesiyle güzel bir adım atıldı. Koşullar o kadar ağır değil." (Refik Baydur, TİSK Başkanı)

"Tam üyelik için gerekenler bir an önce masaya yatırılmalı. Kıbrıs ve Ege sorunları konusunda ülke menfaatlerine uygun davranılmalı." (Bayram Meral, Türk-İş Başkanı)

Helsinki Zirvesi'nden iki gün önce Ankara'da toplanan TÜSİAD Yüksek İstişare Konseyi ise, Türkiye'nin AB üyeliği için atması gereken "demokratikleşme ve liberalleşme" adımları konusunda, "Ekonomik ve Sosyal Reformlar" başlığı altında "önemli kararlar" alarak kendi taleplerini diilendirdi ve destek aradı.

Kararını diilendirdi ve destek aradı. Kararını diilendirdi ve destek aradı. Kararını diilendirdi ve destek aradı. Kararını diilendirdi ve destek aradı.

Kısacası, sermaye ve sermayenin temsilcileri konuya ilişkin görüşlerini "net" olarak ortaya koydular; 36 yıllık bir bekleyiştikten sonra, ABD'nin Avrasya planları çerçevesinde hızlandırılan bir sürecin kendi istemleri doğrultusunda sonuçlanmasıyla oldukça rahatladılar.

Ancak, Ankara Anlaşması'ndan bu yana süren AB'ye "girelim - girmeyelim" tartışmasında "girmeyelim" diyenler cephesinde ise aynı netlik ve rahatlık pek görülmedi.

Emek güçlerinin ve ezilen sınıfların siyasi temsilciliğine soyunan siyasal yapılardan tutun da, "AB'yi din ve kültür açısından bir hristiyan ortaklığı olarak kavrayan islami sermaye çevreleri" ne kadar geniş bir kesimi kapsayan bu cephede, - farklı farklı gerekçelerle - değişik söylemler üzerinden alevlenen bir "tartışma" bugün de sürdürülüyor. Özellikle "demokratikleşme"

kavramının çekiciliği ve AB'nin "ışıklı dünyası" (Avrupalılaştırma), bazılarının söylemlerine iyice yansıyor.

Bu tartışmada "utangaç" bir suskunluğu yeğleyenler de var: Ne "hayır" ne de "evet"; adeta "havet" diyorlar. Bir de AB ile bütünleşmeyi "ulus - devlet" in egemenliği ilişkisinin geleceği açısından görüyorlar...

Söz konusu "tartışma"nın, emek güçleri ve örgütleri açısından, genel çerçevesi kabaca şöyle çizilebilir:

A
1 - Avrupa, "dünyanın merkezi" konumuna yerleşmiş bir uygarlık, ekonomik - kültürel - siyasal zihniyet ve pratik alanıdır. Amacı ister kapitalizmi geliştirmek, ister kapitalizmi sınırlamak, ister kapitalizmi aşmak olan her tür hareket, dünyanın neresinde olursa olsun "Avrupalı" dır. AB'nin dışında olmak "Avrupalılık'tan veya Çağdaş uygarlık'tan uzak olmak anlamına gelmez ama, AB'ye dahil olmak dünyanın "merkezi" konumunda olan bir alanda yer almak demektir.

2 - AB süreci, sadece kapitalistlerin güçlerini birleştiren ve emekçileri denetleyen bir süreç olarak nitelenemez. Çünkü AB, emeğin tarihsel kazanımlarını da içermektedir ve yeniden üretim sürecini kurumsallaştırmış bir demokratikleşme ortamında gerçekleştirilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Paris Şartı ve Kopenhag kriterleri Avrupa için bir "norm" haline gelmiştir. AB'ye girmekle demokrasimizin standartları yükselecektir.

3 - AB, IMF ile aynı doğrultuda değerlendirilemez. IMF emek güçlerinin geriletilmesi yönünde yaptırımlar

uygularken, AB demokratik yaptırımlarda direktmektedir.

4 - Emek güçleri AB dışına çıkmak yerine, emperyalist dayatmalara karşı mücadele etmelidirler. Bu da kapalı bir ekonomik yapıyı savunarak değil, olgunlaşmış bir "entegrasyon" zemininde, emeğin hak ve dayanışmasını yükselterek gerçekleştirilebilir.

B
1 - Genel olarak Avrupa ve Avrupalılık diye bir şey yoktur ama iki tane Avrupa vardır: Sermayenin "geri" Avrupa'sı ve emekçi sınıfların "ileri" Avrupa'sı. AB de sermayenin geri Avrupası'nın kurumsallaşmış biçimidir.

2 - AB süreci, demokratik açılımlar açısından bir olanak olarak görülemez. Aday üye statüsünün Türkiye'nin demokratikleşmesi için dış zorlamaları ve baskıları getireceği bir gerçek olmak ile birlikte, ülke içinde bu doğrultuda mücadele ve kitle hareketi olmaksızın ciddi demokratik kazanımlar elde edilemez. Dahası, ülkeyi yönetenler, bu bağlamdaki "dış baskıları" göğüslemek ve onaylamak konusunda oldukça becerikliydiler. Kopenhag kriterleri bazı demokratik unsurları içermektedir, ama bu kriterlere eşlik eden ve sosyal devleti rafa kaldıran 'piyasa ekonomisi'nin önündeki engellerin yok edilmesini hedefleyen Maastrich ve Amsterdam anlaşmalarının "kriterleri" de unutulmamalıdır.

3 - IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü gibi kuruluşlar, MAİ ve Uluslararası Tahkim vb. düzenlemelerle emperyalist kapitalizmin küresel egemenliğini yayan alt sistem kuruluşlarıdır. AB bu sistemler arasında en gelişmiş olanıdır; işçi ve emekçi hareketine karşı emperyalist bir bloklaşma hareketidir.

4 - AB'ye üyelik sorunu, emek ve sermaye cephesinin evrensel sorunları bakımından ele alınmalıdır. Bu da, sınıf bilinçli bir duyarlılığı ve enternasyonalist dayanışmayı gerekli kılar. AB ülkelerindeki işçi ve emekçilerle dayanışmak için AB'ye üye olmak değil, aksine AB'ye karşı "Emekçilerin Birliği" şiarını yükseltmek gerekir.

AB'ye ilişkin tartışmalar pek de biteceğe benzemiyor. Ancak öyle anlaşılıyor ki önümüzdeki süreçte, özellikle emek örgütleri, varlık nedenleri gereğince emperyalist-kapitalist bir hegemonyaya karşı çıkmaya devam edecekler, çoğulcu yapılarını, ortak istemlerini, çıkarlarını dikkate alarak ve "evet-hayır" ikilemine saplanmadan gelişen süreci olumlu - olumsuz tüm yönleri ile değerlendirip ortaya çıkacak yeni durumlara kendilerini daha bugünden hazırlayacaklardır.

